

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha

Herausgeber: Societad Retorumantscha

Band: 45 (1931)

Artikel: IIs ertavels da Sar Gian : cumedgia in ün act

Autor: Bezzola, Eduard

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-201850>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 11.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Ils ertavels da Sar Gian

Cumedgia in ün act
dad ED. BEZZOLA, suainter Pierre d'Antan

Personas:

Sar Gian, 55 ans
Il basdrin Gabriel, 60 ans (barba Gabriel)
Il suvrin Jeremias, 65 ans (barba Jeremias)
La basdrina Duonna Paluongia (50 ans)
Cla, seis figl
Mengia Maria, fantschella (50 ans)
Annetta, nezza da Mengia Maria (20 ans)

Al ir sü da la tenda Sar Gian in vesti da not es tschantà sün üna pultruna.
Sia fantschella, Mengia Maria, finischa da'l lovar cun cuschins cun l'agüd
dad Annetta.

Mengia Maria: Uschena, sta'l bain uossa ?

Gian: Fidh bain, grazcha ma chara Mengia Maria.

Mengia: Lura t'il laschi e vegn vi da meis giantar. Quia sun
amo Sias gazettas e Seis cudesch. Ch'El prova da s'impissar
ün pa vi dals evenimaints da la Russia ed ün pa main vi
da Seis fastidis.

Gian: Ma povra Mengia Maria, que es pü bod dit co fat.

Mengia: Ta-ta-ta, que es be ün vulair. El as lascha ir memma,
schí propi. Tuot chí füss amalà, schí's less far sco El.

Gian: Vulair, schí vulair. Cunter la mort nun esi da far ün-
guotta. E vus savais bain cha sun cundannà.

Annetta: Mo char Sar Gian, ch'El nu perda il curaschi. El as
sbatta bain tras, eau sun sgüra.

Mengia: Oh, Segner! El nu füss il prüm ch'ün docter ha dat
sü e chí'd es s-champà. Al sentir as dschess ch'El vess fin-
già ses peis d'terra sül nas.

Annotaziun. Per evitar cha'l's actuors pronunzhan „ais“ e „äü“ (per eu) avain scrit trasoura tal pled vallader „es“ ed „eau“, sco dia il diftong rumantsch „eu“ tuna, ma displaschaivelmaing vain pronunzchà inandret bod be a Lavin.

Gian (dand ün puogn sün maisa) : Il dianzer schi, sch'as dì cha per mai nun esí pü üngün remeidi. Vulaís savair à la fin daplü co ils dottuors ?

Mengia: Mo mo, per que nun ha'L da saglir our da la pel. Pardieu, sch'El ha tant gust da murir, schi ch'El moura fin ch'el voul, per mia part

Gian: Schi, pür cha que saja ! Vus savais cha las emozjuns am sun scumandadas e listess am irritais d'ün cuntin. Vezaís uossa — meis cour va darcho pü svelt.

Annetta: Oh pover Sar Gian.

Mengia: Bain — ma schi ch'El guarda. In nom dal Segner, a chí vuless El far crajer, cha cun üna tschera simila El füss sül punct da murir.

Gian: Mo che voul que bain dir, ma buna Mengia Maria. Il docter disch bain, cha que nun es üna malattia solita, cha que es eir ün cas rar.

Mengia: Perche ch'El ha inclet üna pulenta da tuot insembel. Eau sa bain co chí sun quists docters. Cur chí nu san che malattia cha que es, as laschane pü chöntschi pender sù co dar tiers. Testards sun els tuots sco chavras veglias. Natüral sto que alura esser üna malattia insolita e cun ün nom chí-d es impussibel da tgnair ad-immaint.

Gian: Ma che, che, la charta ais bain cler'avuonda. Vulaís cha la legia avant amò üna vouta ?

Mengia: Ma nu l'ha El letta e straletta ? Scha füss sco El legess güst uschè gugent il Fögl o'l Chalender ladin chí es güst arrivà, que Al fess forsa darchè chattar la tramuntana. Ma insomma per mia part, ch'El legia güst

Gian: Char Sar Gian

Mengia: El po bain dir „char Sar Gian“. El Al farà alura bain seis quint, quist coppa-glieud, chí fa dar vaïndh francs per spedir i'l oter muond. Sa'l Segner che ch'el fa dar cur ch'el guarescha la glieud.

Gian (legiand): Char Sar Gian ! Eu nun avet her il cour da'L dir la vardà sur seis stadi, cuntuot ch'El giavüschet da la savair. Davo ün greiv cumbat intern, am n'ha ressolt da nu'L tgnair plü löndh in s-chür. Sia malattia ais fidh, fidh seriusa. Al cognuschand sco hom da curaschi retegn da'L

render ün servezzan in Al dand occasiun da tour seis provedimaints a temp. N'ha spettà fin hoz cun dar mia resposta, vuliand in ün cas uschè greiv esser bain sgür da ma chosa et stüdgiar a fuond ils syptoms dia n'ha chattà. Hoz mi'opinjun ais fatta e dischplaschaivelmaing stögl constatar, cha que as tratta d'üna

Mengia: Que es inútil ch'El legia quists noms da malattias chi fan gnir mal i'l vainter be als udír.

Gian: (legiand): E que chi am da il pü pisser ais seis cour, chi ais ordvart debel e chi d'ün momaint a l'oter

Mengia: Ün giuven vegl nun avess tuottüna na d'avair il cour uschè in disuorden, (cun ün tschert spredsch) ün po da ruina il plü da tuot.

Gian (legiand): A mi'idea nun ais üna guarischun plü possibla. Sia vita nun ais dischplaschaivelmaing co ün affar da dis.

Mengia: Natüral — que es ün affer da dis per minchün, da plü o da main dis — che oter?

Gian (legiand): Ed eu nu savess gnianca che Al prescriver o che masdina Al dar. Ch'El tschercha d'evitar tuottas emoziuns . . .

Mengia: Ah schi — el as da tuotta paina da'L preservar d'emoziuns, quist bel

Gian (legiand): Eu L'eira debitur da la vardat ed eu la n'ha ditta. A nun am resta oter co dad agiundscher, cha sur il meidi sta adüna amo la providenza e fintant chi'd ais vita (pozzand la charta sün maisa) basta, el part'our per glivrar amo ün pér da quellas solitas banalitads. Ed uossa, vulais amo dubitar?

Mengia: E bain Sar Gian, ch'El dschaja que ch'El voul, quell'idea nun am piglia'l our testa, cha sch'El vess tut quel remeidi cha eu avaiva proposet, impè dad ir a consultar quist utschè da la malora, quist bel docter, schi ch'El nu füss a quist punct.

Gian: Ah, nun am gnarat darcho cun voss remeidi, eu il cognoschi: Ün cataplasma da furmias sputtadas, cottas cun föglias da giabus e grass d'muntanella.

Mengia: Schi güsta quel! E sch'El nu fa dal bain schi nu fa'l neir dan. Immincha cas nun Al 'vess el fat perder la tramontana sco sia consultazion. E perfin scha que füss vaira, ch'El avess da murir bainbod, schi almain nu savess El

ünguotta e profitess da que chi Al reista, impè da star a sgualatar la buttiglia da tinta tuot il sonch di.

Gian: Eau poss metter almain meis affars in uorden.

Mengia: Seis ertavels s'inchargiaran bain els da que. I vegnan fingià a sfuinar sün üsch per savair sch'El nun ha amo tut cumgià. Eau nu sa co cha que es i, eu avaiva tuottuna appaina laschà crudar ün pled cun ün o duos vschinas ed uossa es que our per tuot cumün.

Gian: Sco meis ertavels nu survegnan ünguotta — que es decis.

A vus as lasch üna renta sufficiainta — vus eschat stata üna fantschella fidella per nossa famiglia e qualchosetta vögl eu laschar eir ad Annetta, chi s'ha güdada daspö cha sun ammalà e chi es stata plain attenziuns per mai.

Annetta: Mo dhar Sar Gian, ch'El nu discuorra uschea.

Gian: Ah, scha nu füss in quist stadi — basta — (davo ün sospir)
Tuot il rest daraja als povers.

Mengia: Als povers, tuot voss baïns?

Gian: Tuot.

Mengia: Vossa bella chasa sün Plaz?

Gian: Schi.

Mengia: Vos god das Laschadura?

Gian: Schi, malavita.

Mengia: E tuot que ch'El ha da bun?

Gian: Tuot, sco dit.

Mengia: E Seis prümeran da Sivü?

Gian: Ah — na — sco quel na, quel tegn eu, (sospira). Qua vezzaivat che bestialitads cha'm fais dir. — A proposit, eschat ida sü per quell'archa d'palperi?

Mengia: Quia e'la.

Gian: Ah, scha füss almain maridà nu fessi da bsögn da testamaint.

Mengia: El nu m'ha vuglida crajer. Nu m'ha El ris tantas voutas in fatscha cur ch'eu dschaiva, ch'El dessa as maridar. Natüral, que eira tuot discuors da femnas veglias ed El nu vulaiva mê savair novas.

Gian: Ah, nu discuorrarái plü da quistas chosas, que nu vala la paina. Dat'm l'archa d'palperi per cha possa am sbarazzar da quist assedi (voul uscir). Pardieu, murir nun es ünguotta,

gnianc'a mi'etad — ma murir nubil — sainz'avair cognuschiü (El sorta, Annetta al seguescha.)

Mengia (suletta): Qua's vezza — noss dottuors. Desch ans van els üsand gio lur chotschas vi dals bandhs da las universitads per imprender a spedir uschea la glieud i'l oter muond. Verguogna schi! Basta, que para cha que nu possa ir sainz'els. Forsa cha scha nu füssan dessa massa blera glieud sün quist muond Tü pover Sar Gian — Eau, chi't n'ha trat sü. Que'm rumpa il cour. (a picha sün üsch) Inavant!

Gabriel: Bun di, dhara Mengia Maria.

Mengia: Ah, eschat vus Sar Gabriel? Co as va que a man?

Gabriel: Ünguotta mal, grazcha a la providenza! Sun stat in tuot cuolmà da benedicziun. Il Segner m'ha schinagià da malattias e da disgrazdas ed eu poss savair gra e grazcha al grand dispensader da tuot il bön Ma schi dschai, e quist pover Sar cusdrin, ün dür provamaint! Segner schi — nus eschan tuots tranter vit'e mort. Fortünà quel chi va tras la vita adüna preparà per la mort.

Duonna Paluongia (entrand): Mo — bun — di — ma dhara Mengia Maria. Eau sun güst'arriveda gio da S (væand a Sar Gabriel) Ah essas già co — Sar cusdrin?

Gabriel: Schi! — ma dhara Paluongia. Appaina cha n'ha udi dal provamaint, cha nos banadi cusdrin ha da far tras — sun cuorri nan.

Paluongia: Ma scha que ais pussibel — schi — quist pover cusdrin! Uschè giuven sco ch'el ais aucha. Mengia Maria, crajaiso cha pudess al der il bun di — a nos pover cher Gian?

Mengia: Eau vögl ir a vair — Duonna Paluongia. — Immindha cas cha saphat, be na emozjuns, que pudess esser sa mort (ella va).

Paluongia: E bain — Gabriel — l'ais futtieu, nos Sar basdrin.

Gabriel: Ma, scha que chi vain dit es vaira — eau tem pür memma, ch'el seja sül glim da quel passagi s-chür da l'eternitad. Eau sun gnü que cha mas dihammas m'han pudü portar. Forsa cha ma preschentschia al po adutschir seis ultims mumaints. Il man d'ün ami es il pü grand cuffort in quists mumaints ed inua as chattess quist man, scha na tar seis struschs paraints.

Paluongia: Vais fat sü il quint che cha nus ierterons?

Gabriel: Segner, da que nu m'ha amo occupà guera, per mai vain que bain pür in seguonda lingia. Eau met mia spraunza sün otras chosas, co sün ils bains transitoris da quist muond Eau craj dal rest, cha vus avrat bain radschun.

Paluongia: Suainter la ledscha civila l'avaís letta la ledscha civila? Eau craj cha l'he güst'aint in ma chavagna. Guardè che combinaziun!

Gabriel: Pofar! dhara duonna cusdrina ~ eau tem ~ eau tem, cha vus mettat memma grand pais süls bains da quist muond.

Paluongia: Laschè vair — nu faros ir intuorn la barcha . . . (tscherda aint il cudesch) Il divorzi — ils servituts — cuntrat da matrimoni — co intuorn sto quo esser. Eau am cuf-fuond da cuntin aint in quist schmalio cudesch.

Gabriel (ho eir tut oura seis cudesch e tscherda): Spettai Paluongia. Vus nu'vaivat pazienza' avuonda. Eau craj cha chat. Quia. Davart las iertas collateralas . . . chapitel V, artichel — na: artichel 535 e seguaints.

Paluongia: Co aís que. Art. 538 . . . in manchaunza da frers e sours e da descendants d'els ed in manchaunza d'ascen-dents

Gabriel: Que es il cas da nos pover Gian.

Paluongia (legiand): La jerta saro repartida als ertevels colla-terels in möd seguaint: La jerta vain divisa in duos istessas parts, üna pels paraínts da la lingia paterna e l'otra pels paraínts da la lingia materna. Ella saro deferida als pü struschs paraínts d'immincha lingia (disc.) que füssans nus, ils pü struschs paraínts (imitar il tun ch'ün legia e quel ch'ün discuorra).

Gabriel: Pofar — ma chara Paluongia — eau craj cha nun eshat guera adüsada de meditar ils texts. Savais vaira-maing in che gra da parantella cha nus eschan cun Gian?

Paluongia: Che m'importa ils gros, cha sajan chods o fraids, basta cha nus l'iertans. Vus ed eau — nus eirans suvrins dal bap da Gian.

Gabriel: Uschè cha nus füssans nel settavel gra da la lingia paterna.

Paluongia: Il settevel o'l deschevel, que m'ais bain listess.
Nus essans adüna ils paraïnts ils pü struschs.

Gabriel: Schi, ma id es ün oter paraïnt i'l sesevel gra dal la lingia materna. Eau'm n'ha singià informà.

Paluongia: Ma che istorgias — insomma a la pêra da las pêras varons da partir cun el.

Gabriel: Hai! Ma chara Paluongia, schi nu füss be l'artichel 539.

Paluongia (legia) Art. 539. In manchanza da paraïnts i'l sesevel gro in üna da las duos lingias, la jerta in lingia finischa e la successiun saro deferida als pü struschs paraïnts ma che voul dir quista litania in bun rumauntsch?

Gabriel: Que voul dir, ma chera Paluongia, cha seis suvrin Geremias surgnirà tuot e nus'ünguotta.

Paluongia: Che, quel? Per ün gro da main, que füss auncha üna bella Da quistas ledschas dess que? A Geremias — a Geremias Guolf

Gabriel: Tadlai, tadlai, Paluongia, qua nun es da far streppits. A da adün'amo üna via. Geremias es ün vegl nar chi sta vi la val, sü Lü, ün gnieu tuot our dal muond — schi va bain schi va que eivnas fin ch'el sainta qualchosa. Gian nu s'impaisa forsa grianca vi dad el. Nus stuvin vair ch'el fetscha ün testamaïnt e ch'el ans fetscha sü. In fuond nu füss que oter co dret e güst. Eau nu poss crajer, cha que saja la volontad divina cha tuot quista bella facultad crouda i'ls mauns d'ün vegl sainza cretta e be attachà als bains da quist muond. Chara Paluongia, nus stuvin ir d'accord tranter nus ed impè da'n trar per las chammes stuvin nus unir noss sforz. Tscherchain d'évitar tuot las emoziuns a nos basdrin almain infin ch'el ans ha fat sü. Guardai da profitte d'immincha occasiun per lodar avant Gian meis debels merits. Eau farà listess in riguard a vus, ma chara Paluongia, e vus vzarat cha que va tuot, sco cha nus vulain.

Mengia: Vus pudais gnir, Sar Gian as spetta.

Gabriel: Nus gñin, chera Mengia Maria. Eau eira landervi a tscherchar aint in meis cudesch da psalms ün artichel ah, eu vulaiva dir ün verset chi pudess dar cuffort a meis char suvrign — A, quist cudesch benedi — — vzaivat ma

chara Mengia Maria — el es mia consolaziun, mia guida tras las difficultads da quista vita terrestra (Els sortan).

Mengia: Pover Sar Gian eira ví dal metter sü seís testamaínt. Eu scumet cha quists duos al fan amo müdar ídea. (I pidha sün üsch) Anguoscha, amo qualchün, be cha nu saja ün oter paraínt (Ella evra).

Jeremias:¹ Ah, nus lashai distürber — jau sun be jau, ün cusdrin da Jon. Jau sun jüst gni naun da la Val cun ün bouv per Sar Not da Viell e n'ha m'impissà da dar ün tschüt êr pro nos bun Jon.

Mengia: Mo schi — schi — qua gniss in ün trist momaint. Sar Gian ais süls ultims.

Jeremias: Chai? süls ultims — —

Mengia: Hai, hai, s'impissai be cha già daspö divers dis vaiva'l üna tscherta doluretta al cour e i'l stommi, ma nus ans impissaivan cha que nu füss otramaing ünguotta. E pür! Her al fet gnir il dottur chi d'eira güst gnü gio da Samaden — nos ais daspö ot dis gio per la Svizzera. — Quel l'ha visità e nun ha dit otramaing ünguotta. E hoz scriva'l, cha sia malatia saja incurabla, cha'l cour saja rovinà, insomma nos pover Sar Gian ais pers. D'ün'ur'a l'otra po'l esser mort.

Jeremias: Mo chai cha vo nu quintaívat — mo quai nun es pussibel — mo dionsa, dionsa. A sia età, ün hom ferm sco ün uors.

Mengia: E pür, e pür — ma che vulais. Ah, que'm fa mal i'l cour. Segner, Dieu, schi — ma che dessi far, que es tuot per ünguotta, l'unica chosa ais da'l evitaremoziuns . . . Id es singià cuaint duos paraínts, Sar Gabriel e Paluongia da Giachen Andri.

Jeremias: Ah, Gabriel e Paluongia . . . Allura sarà que bain üna roba pü seriusa. Sco quês duos nu fan blers pass per nüglia

Mengia: S-chüsai be ün momaint, eu sto ir svelt a vaira da meis giantar. Eu vögl dir a Sar Gian cha eschat qua.

¹ Barba Jeremias discuorra ün s-dhet pled da la Val, chi ha da güdar a complettar l'originalitat da quist persunagi.

Jeremias: Pür gaj — pür gaj — ma chara (Mengia sorta) Sacrament, jau craj cha rivì suni amo a temp. Hahaha — la craja tot sco züher, la buna fantshella. Ün bôv per Not da Viell, üna buna idea . . . Jau saveva baín cha nos bun Jon füss per ir — jau nu sun gni ne cun ün bôv ne cun mailinterra. Lascha'm vêzer amò üna jà quist cudesch.

Quai es propi ün cudesch grondius, quist cudesch da ledschas. Ün al stess far stübger già d'uffaunt in scoula, impè da far imprender tauntas chausas chi in tot sa vita davo nu sa sa dôvrer. Nu fessaní letta co da'ns implir ils cheus cun giuigrafia ed otra ratatuglia da'ns môsser las ledschas. Ün bel di cha stessan savaír alch eschan tants pôsts. Sco jau n'ha sföglià quist cudesch inavaunt ed inavo e n'ha bain stü dumônder ad ün advocat — e tschindî francs cha l'ha dumandà — pajà nu'l's n'haja amò — e m'ha stü far metter jo la patafcha in rumauntsch . . (leja). In manchaunza d'uffants nel sessevel gra in üna da las duos lingias e in tuottas duos, la jerta va a favur dal pü strusch paraïnt. — Quai es cler, e'l pü strusch paraïnt suni jau, mês char Jon -- scha tü nu'm fasch ün strich tras il quint e fasch sü ad âters. Qua's stoja star culs ögls avêrts. Sar Gabriel e Paluongia sun duos veglias vuolps. Schi — schi, quai mangless a nos sar paraïnt üna brava emozion, e crac, ün cuolpet e adiou ch'el foss. Hai che dschessas mês Jeremias, scha tü gnissasch rich tras üna emozion. Be ch'el nun haja fat testamaïnt. (Sar Gian aintra accumpagnà da Gabriel e Paluongia).

Paluongia: Ma pover Sar cusdrin, che mel cha que am fo da's vair uschè. Vais schilafé già la mort sulla fatscha.

Gian: Ah schi? chattais? . . E quista Mengia Maria di nu voul crajer ünguotta. Eau savaíva bain, eau.

Jeremias: Il bun di Sar cusdrin.

Gian: Ah, barba Jeremias, vus eschat qua. Eschat gnü a vaira che cha fetsch?

Jeremias: Schi, jau eira güst gni naun cun ün bov . . .

Paluongia (a Gabriel): Vais vis cha l'ais co quist bel sgorl. L'ho bain già savuro la puolvra. Uossa ho que nom da fer attenziun, Gabriel.

Gabriel: Nun s'inquietai Paluongia, el varà que d'el merita.
Paluongia (dad ot): Ma dschè be, barba Jeremias, nu chattaïs
 eir vus d'el guard'our mel chi'd ais ün sgrisch?

Jeremias: Mo Diounsa. — Davo quai cha Mengia Maria m'avea
 dit, jau craeva da'l châttar cun ün pè aint i'la fossa, impè
 cha quai es jüst il cuntrari. Mo guardai quista tschera. Ma
 laivat savair chai cha jau chat? Cha'l guard'oura sco ün
 juan da tramagl e na sco ün ammalà. E jau scumet d'el
 vegn vegl sco Jan de la Sajetta, chi nu füss gnanca mort
 schi nu t'il vessan coppà.

Gabriel: Pofar! Meis dhar barba Jeremias, ma que nu sto's
 fidar da las apparenzas. Sün quist muond tot ais fosdat,
 suot ün extern chi para frisch e san ais suvent zoppà il
 verme chi ruoja.

Jeremias: Mo jai per l'amur da Diou cun vos verme (da la vart)
 Sco tü schi tschüttast oura sco ün verme chi ruoja.

Paluongia; Epür, sco eau d'he cognuschieu a pü dad ün
 chi vava üna tschera auncha tuot otra cu nos bun sar
 cusdrin — e traïs dis zieva l'haune sepullieu.

Gabriel: Duonn'anda Paluongia ha radschun. Dal rest, il sabi
 ais adüna pront a morir ed eau sun persvas cha nos sar
 cusdrin ha tut tuot sias disposiziuns e reglè tuots seis
 affars da quist muond.

Jeremias: Ün testamaint? Mo Dionsa parchüra. Quai ha'l
 temp da far fin d'el ha ottant'ons. Pudeivat dir chai cha
 lais, ma far seis testamaint porta disfotüna. Jau — jau n'ha
 eir volü far üna vota o duos meis testamaint, üna dumengia
 chi ploeva — üna da quellas dumengias da plövgia,
 chi nu sas sa chai tour a mans.

Gabriel: Ma nu discurrirai uschè da las dumengias. Nun ais
 que üna benedicziun schi plova, da podair rinfras-char si'
 orma legiand quel cudesch

Jeremias: Ebbain jau, jau am met allur' a far mes testamaint.
 Ma mindha vota cur cha n'ha scrit üna lingia nu suni
 pü bun dad ir inavaunt. Quai am vegn sco tantas furmias
 illa daïnta e cranvcha illas chanvelles. Singular, ma già
 l'impissamaint da stovair scriver: „jau dun“ ma fa gnir tot
 ora, cha nu sa pü tor per mans nüglia.

Paluongia: Epür, barba Jeremias, quaunts disgræchos nu's ho vis sül let da mort, chi s'arüvlaivan da nun avair fat lur testamaïnt a temp e . . .

Gian: Eau craj cha vus vais radschun, duonna Paluongia. Eau vögl far meis testamaïnt. Dal reist al haja digia cumanžà, be cha in tscherts puncs nu suni amo decis.

Paluongia: Eau avaiva piglio cun me qualchosa per as fer ün pitschen regal — cher sar cusdrin — Üna bagatella, scha volais — ma que nun eir'oter cu per mussuer la bun' intenziun. Guardé co güst'ün pêr grassins ed ün pêr töchets d'barbulada dia d'he fat svess, ed ün töchet painch frais-ch ed üna dunzaina d'övs (pigliand our las chosas da sa chavagna).

Jeremias (per se): Eir fats svessa forsa.

Gabriel: Ed eau, Sar cusdrin, eir eau vögl as offrir qualchosa (piglia ün scrit our d'giloffa). Que ais üna veglia poesia davart las ormas chi braman la glüschi celesta.

Jeremias: Cha'l diavel porta, schi — tamberlan cha sun, da nun m'impissar da tor cun mai alch bagatella . . . Spettà, spettà, cha chat eir jau amo aildi (tscherdha in sa chavagna chi ha laschà dasper l'üschi).

Mengia (avrind l'üschi): J sarà da far da giantar per tuots, nischì?

Gian: Schi, schi, nischì barba Gabriel.

Gabriel: Grazha sar cusdrin, sco per mia part nu vuless al bandunar fin chi'El aïs ammalà. Eau lasch tuot e reist tar El. Scha El vess bsögn d'üna consolaziun.

Gian: E vus, duonn'anda Paluongia ?

Paluongia: Eir eau, dher Sar cusdrin. Eau nu vuless as lascher be im mauns da servitud. Üna fantschella nun po avair l'amur d'üna parainta. Mieu frer m'ho ditta: Chera Paluongia, nossa chesa saro bain vöda sainza te — ma die voust, sto tar quel pover Sar Gian fin cha tü'l poust esser ütila.

Gian: Mo grazha, grazha, que nun aïs sgüra necessari. Mengia Maria fa tuot que chi'ella sa e po.

Paluongia: Na, e madinà, que nu füss eau buna da fer. Eau nun avess pü ün mumaint pos. Eau rest absolutamaïng.

Jeremias: Eir jau stun, sainz'oter — fina, fina . . . fina davo il funeral (perplex), a na, insomma jau stun, jau as n'ha eir portà qualchaussa. Un pêr fluors da mês üert . . .

Gian: Grazha, grazha, barba Jeremias. Voss'affecziun am comova da vaira . . .

Jeremias (da la vart): Quist'es stata buna. Quai eir'ün püschal cha veva tachà vi da la cua da mês bov, mo quai fa güst il servezzan. Jau n'ha adüna gust, scha poss far servir las chasas duos jadas.

Gian: Ebaín, scha vulais absolutamaing, schi pür s'installai. Mengia Maria as po muossar las chambras. Eu giarà intant amo am metter gio ün mumaint.

Jeremias (per se): Chai podessi bain ti'l dir, chi t'il dess üna brav'emoziun — ün'emoziun par podair iérter . . . Scha provess da'l dir ch'ün voul crescher las impostas . . . A bah, vi da quai s'esa ossa bod adüsà. Ma jau chat bain qualchoss'auter (sorta).

Paluongia: Sch'El permetta, Sar cusdrin, schi restainsi tar El. Nus podains cumanzer dalum nossas nouvas funcziuns e'L garder our inandret.

Gian: Grazha, grazha, chara duonn'anda, vus eschat bain plain attenziuns.

Gabriel: Oh schi, ch'ell'ais plain d'attenziuns, nossa chara duonn'anda Paluongia. Modesta sco ch'ell'ais s'impaís'la adüna be als oters. Ma nos char neiv penserà bain eir ad ella fand la partiziun. Scha ün chi merita qualchosa, schi ais que ella.

Paluongia: Mo cher barba Gabriel, nun discurri uschè.

Gabriel: Epür, chara Paluongia, as sto render güstizia a la virtüd, e que cha vus eshat as sto laschar. El nu's fa ün' idea, char Sar neiv, da che abnegaziun cha seis cour ais capabel e que as sto dir, schi'd ais ün chi merita üna rícompensa in *quist* muond, schi ais que bain ella. Sco quellas da l'oter nun la mancheran.

Paluongia: Oh, cher Gabriel, e vus pür! Sch'El savess cher, Sar neiv, che cour d'or ch'el ho! El dess davent tuot fin a sia ultima chamuscha. Al der ad el üna faculted ais taunt co der als povers da l'intera cuntreda.

Gabriel: Schi less, scha füss rich, schi meis plü grand plaschairs füss quel da far dal bain. Dar sainza stovair quïntar, che delizia cha que sto esser! Ah, schi, eau craj cha scha Paluongia ed eau avessans ils mezs, schi fessans bler dal bain intuorn nus.

Paluongia: Ah, schi, schi, avair ils mezs, che bella chosa!

Gabriel: Ma da l'otra vart che responsabilitad. Ah, üna facultad in noschs mans, che chosa terribla. Hai, as impissar cha seis plü strusch paraint ais quist vegl Jeremias interessà ed adat al „Mammon“ chi'd ais ün sgrisch, am fa que mal i'l cour.

Paluongia: Ma nus stains co a baderler, ch'El lascha cha ranscha ün po sieus cuschiins . . .

Gabriel: Eau vögl intaunt, scha permettais, ler avant qualcosa d'edifidant. Eau driv sco cha que vegn. Tuot que chi ais aint in quist cudesch ais bun — tuot ais consolant (evra e legia) Artichel 538 — Anguoscha, eau'm cuffuond da giloffa.

Gian: Eau sto be ir a tour qualchosa vi'n stüvetta.

Paluongia: Schi ch'El lascha cha vegna cun El.

Gian: Grazcha, que vo bain.

Paluongia: Mo anguoscha, sulet nu'L lasch ir (els sortan). (Mengia Maria aintra).

Mengia Maria: Eau avess ün grand giavüsch, char Sar Gabriel . . .

Gabriel: Pür dschai, chara Mengia Maria, tuot que chi ais in meis pudair, da cour gugent!

Mengia: Guardà, que ais per meis neiv, Luis da Gretta. El ha quist an tuot las disgrazchas possiblas; fain nun ha'l fat aint bod üngün, in stalla ha'l gü la malattia, ün infant ais stat ammalà tuot inviern. El m'ha ditta ch'el haja amo da's dar 200 francs vi da quella vacha cha'l vais vendü e cha vus vulais avair ils raps sainza fal fin a la fin da l'eivna. Nu pu dessat spettar amo ün pa. Eu avess bain dumandà a Sar Gian, chi l'ha güdà bleras voutas, ma in quist mumaint ch'el ha bain oters fastidis avuonda — nu das-ch eau. Eau m'ha impissada, cha forsa . . .

Gabriel: Mo co cha que am displascha, mia chara Mengia Maria . . . ma que m'ais propri impussibel. Eau n'ha güst'ün'

occasiun da plazzar quista munaïda . . . E propi ün'occasiun uschè

Mengia: Pofar — mo Segner, che gnarà our da quista povra glieud, e güst'uòssa cul inviern sulla porta.

Gabriel: Tadlai, chara Mengia Maria, que nun es bain fat da discuorrer uschea. Ün sto avair confidenza. La Providenza nu banduna ils seis. Per minchün esí pisserà, sch'el ha la vaira

Gian (entrant): Eau craj cha fessat bain da mussar a barba Gabriel inua cha'l vais fat sü seis let. (Gabriel e Mengia sortan).

Gian; Ah — Segner, quists suvrins e basdrins, che flagé que es bain terribel da nu pudair gnianca murir in pasch. E las basdrinas, que es amo pês — pustüt cur chi han passa ils tschinquanta. Basta, quista vouta ma decisiun es tutta. Meis testamaïnt es fat, eau fetsch sü tuot a Mengia Maria. (Annetta aintra).

Gian: Ah, est tü Annetta? Ve nan tar mai.

Annetta: Gugent, Sar Gian, che giavüscha'L?

Gian: Taidla mi'Annetta, que sarà forsa l'ultima vouta cha n'ha occasiun da discuorrer cun tai sout quatter ögls. Ebain, ant co far il grand viadi at vuless ingražchar per tuot que cha Tü hast fat per mai.

Annetta: Mo Sar Gian, eau nun ha fat oter co meis dovaïr.

Gian: Tü hast fat daplü co teis dovaïr. Teis dovaïr eira da'm preparar meis thè da ginaiver e da güdar a ti'anda Mengia. Tü hast fat dapü, tü est statta plaina d'affecziun per mai.

Annetta: Ah, Sar Gian ch'El craja cha

Gian: Nischì, Annetta, cha Tü saintast ün pa d'affecziun per mai? Dí'm, am voust ün miel bain?

Annetta: Oh schi, tschert, Sar Gian.

Gian: Ah, scha Tü savessast quant bain cha que am fa. Sül let da mort, sch'ün s'impaissa vi da qualchün, meis impissamäints saran tar tai.

Annetta (as mettand a cridar): Oh Sar Gian.

Gian: Tschà, tschà, mi'Annetta. Tü nu stoust cridar, uschigliö am pigliast tuot il curaschi, ed eau n'ha dabsögn da curaschi, sast, per mai voul que curaschi, chara matta.

Annetta: Eir per mai, Sar Gian!

Gian: Eir per tai? Propi? Eau sun bain stat suvenz ün mar-muogn ed ün lungurus, o na Annetta?

Annetta: Mo Sar Gian!

Gian: Tü m'averast bainbod smanchà. Basta, fin cha Tü viverast nu smandhar cha ta preschentscha m'ha surleivgià meis ultims dis.

Annetta: Oh Sar Gian, per l'amur da Dieu, ch'El lascha quists impissamaints trists. Pür ch'El craja, que nu po esser, que cha'l docter disch. Nus Al vulain chürar, mi'anda ed eau, uschè bain, ch'El guarirà dardheu, eau'L garantesch. Che es ün docter cunter üna duonna chi

Gian: Üna duonna chi

Annetta (ün po perplexa): Üna duonna chi cumbatta la malatia

Gian: Eh — bain taidla, mi'Annetta. Eau n'ha fat meis testamaint e n'ha miss aint eir üna lingia per tai. Cun que cha't farà sū at puderast far üna posiziun, maridar il giuven cha tü hast gugent — ed esser fortünada.

Annetta: Oh Sar Gian, per l'amur da Dieu, que nun es que . . .

Gian: Co — que nun es que — Tü nu vulessast?

Annetta: Oh Sar Gian . . . scha que es vaira ch'El stuverà murir, schi sco eau nu'l smancherà tuot ils dis da ma vita, ed eau vuless bain cha sa memoria nu gniss masdada cun impissamaints da munaida . . . Alura pudessa 'L crajer . . .

Gian: Che pudess eau crajer, Annetta?

Annetta: Cha vess fat tuot be pels raps . . . E que, vezz'El, que'm füss insupportabel.

Gian: Schi es que dímen'our dad amizizcha, cha Tü am chürast uschè bain, Annetta?

Annetta: Oh, schi, Sar Gian, our da pür'amizizcha, pür ch'El craja.

Gian: Ebain Annetta . . . Tü sast cha ad ün moribund nu's refusa ünguotta. Fa'm ün plaschair, di'm cha tü'm voust bain.

Annetta: O, schi, Sar Gian, eau'L vögl uschè bain

Gian: Na, na uschè, uschè bain nun es avuonda . . . di tuot simplamaing „eau'T vögl bain“.

Annetta: Oh Sar Gian, eau . . . (ella nun po finir e cuorra our dad üsch).

Gian: Ah — na — que es baín plü greiv co tuot il reist. Stovair m'impissar d'avair la fortüna uschè daspera da la pudair tuchar cul man e da la stuvaир laschar ir. Tuot vaín massa tard sün quist muond . . . o forsa es que cha nus nu savaín tour la fortüna cur ch'ella vain Insomma, uschea es que qua vain l'oter (Jeremias aintra).

Jeremias (cun tun jovial): Eh bain, co va que, Sar neiv? Nun esi propi da far nüglia? Ah bah, bah! El nun es amo madür pel reginam da las müers. Ah, quist chezzer! que es sgüra be per far s'adüser mal e per as far l'interessant tar las mattas juvnas, chi tscherchan da's maridar.

Gian: Ah, dhar Sar barba — scha que füss be — eau nu giavüchess oter co d'esser frisch e san, ma eau nu'm fetsch pü üngünas illusiuns.

Jeremias: Eh bain, pofar, almain scha que es vaira, es que amô üna furtüna. Al di d'hoz nu sa sâ mai chai chi po succeder. I vegn avaunt mincha di chausas terriblas, (per se) chi sa, scha quai foss bun da'l far avair üna brav'emoziun (dod ot). Ha'L dudî l'ultima novità?

Gian: Na. Che-n-üna?

Jeremias: Jau nu sa sch'El ha qualchosa sulla banca chantunala, i vegn dit ch'ella ha declarà fallimaint.

Gian: Mo che, nun es que üna grossa?

Jeremias (per se): Jau nun sa scha la dosa es massa ferma o massa debla, immincha cas nu'm par 'la da far grond effet. Jau vögl prover amô cun ün'atra.

E la revoluziun a Cuera?

Gian: Che revoluziun?

Jeremias: Ma co? Nun ha 'L dudi? Üna revoluziun in uorden. Il pövel es in plaina revolta, ha distitui la regenza, rivi las praschuns e sco chi para s'ha già üna rotscha da la plü bella marmaglia instradada vers l'Engiadina.

Gian: Mo pussibel . . . già vers l'Engiadina?

Jeremias (per se): Al nu vol mörder. Jau nu sa pü chai ti'l dir. Sch'el füss maridà t'il dschessi cha sa duonna vess parturi schumblins e amo duos mattas, quai ti'l fess forsa amô impressiun (dad od), ma a la fin, forsa chi'm han dat sü aldi grossa. Jau sun uschè a la bun'e craj tot. Jau vögl

ir amô a salüder a barba Christian da Röven. A bun ans verer intaunt, Sar neiv. (El va.) Paluongia e Gabriel aintran.

Paluongia: Ma co, be sulet? Nus laschâins a nos sar neiv sulet in quistas condiziuns, mo que ais imperdunabel.

Gian: Que nu fa sgûr ünguotta. Guardai, già cha'd eschat qua, as vögli güsta dir üna chosa. Eau n'ha fat sco cha m'avais cussiglià e fat meis testamaïnt. Speresch cha sajat cuntaïnts cun mas disposiziuns. Guardai, eau'l met aïnt in quist chaschuot. Cur cha nu sarà pü varat la buntad da mussar al güidischi inua d'el es. Ed uossa fat il plaschair da'm laschar ün pa sulet, que m'es penibel da discuorrer da quistas chosas. (el sorta).

Paluongia: Finelmaïng — Gabriel — uossa sa faculted ais nossa.

Gabriel: Schä que es la voluntad divina piglierans que chi vegn (mûdand tun). E quant crajaïvat cha que sarà, Paluongia?

Paluongia: Oh, almaín 100,000 francs.

Gabriel: Na da pü? Eau crajaïva da pü. E nus varan amò da partîr.

Paluongia: Insomma, scha survegn la chesa, ils pros ed üna part da sieus chapitels schi sun eau contaïnta.

Gabriel: Ah schi, güst il pü bel.

Paluongia: Co — güst il pü bel! Vus nu voleros tuottüna, cha lascha il pü bel a vus?

Gabriel: Sco la chasa tuod'alura a mai.

Paluongia: Oh bella, a nu manchess oter co que . . . Ma vairamaïng essans bain nars da'ns dispütter uschè. Il prüm stuvains esser sgûrs dad esser ils ertevels.

Gabriel: Ah, da que nun varane d'avair pü temma.

Paluongia: Eau nun craj neir eau, ma . . . (ella piglia l'enveloppa our dal chaschuot). Quist benedieu testamaint — scha m'impais, schi, scha nus nu füssans glieud onesta, schi avrissans per vair che chi'd ais aïnt. (Ella volva e rivolva l'enveloppa).

Gabriel: Per furtüna eschan glieud onesta.

Paluongia: Schi — per furtüna — Epür, füss que uossa ün grand mel?

Gabriel: Il mal vain da las intenziuns e na da las aczjuns.

Paluongia: E noschas intenziuns nun vaïnsa.

Gabriel: Tschertamaing brîch!

Paluongia: E pûr — na — que nun sus-chains fer. Scha nos Sar neiv savess.

Gabriel: Mo insomma — que füss da'l metter in ün'enveloppa sumglainta.

Paluongia: Alura — ais que vairamaing scumando dad avrir testamaïnts?

Gabriel: Eau craj da na.

Paluongia: Eh bain, scha que nun ais scumando, schi ais que permiss — Cò, Gabriel — avri'l vus (ella al do l'enveloppa).

Gabriel (la dand inavous zieva ün mumaint d'esitaziun): Na, Paluongia rivi'l vus.

Paluongia: Schi in nom da Dieu — guardains ün po

Oh Segner, tü leder! (legia) Eau constituesch sco meis er-tavel universal mia fidela fantschella Mengia Maria Chapütschin . . .

Gabriel: Ed eau?

Paluongia: Ma spetté, spetté. A mia chara basdrina duonn'anda Paluongia ün sach farina per fer sfögliadas ed a meis basdrin, Sar barba Gabriel, la poesia da Giaden Stuppan davart la tortura dellas ormas tiers l'ultim güdizzi. Oh die lump, die leder.

Jeremias (entrant): Chi es ün leder?

Paluongia: Mo Sar Gian, nos bel paraïnt. El fo sieu testamaint e fo sü tuot a sa fantschella. Oh Segner cher, die aise da fer?

Gabriel: Qua stuvaïna bain ponderar — Gni, nus nun vu-lain restar quia (Gabriel e Paluongia sortan).

Jeremias: Quist m'es ün bel affar. 2.30 per giâinter, 2 quintins: sessanta raps, 5 francs al avocat, sainza quintar mês bouquet, e tuot fôss pers. Mo quai es tuottüna dal diavel. Chai dessi far? Tschà mes Jeremias, nu perder il curaschi. I dischan da sun üna veglia vuolp, lascha verer scha nu chatt amo üna foura.

Mengia (entrant): Mo Segner, die esa success? Eau n'ha udi sbrajs our in üert. Esa qualchosa cun Sar Gian?

Jeremias: Na, na, ma chara, Sar Jon nu sta pü mal. Quai es Onda Paluongia chi s'ha mez persa via.

Mengia: Schi che tilla mainchi?

Jeremias: Eh, che lais chi's sapcha chai chi maunca ad üna femna cur ch'ella vol ir in svanimaint. Ün'as perda via cur ch'ella vezza üna mür, l'autra cur ch'ella vess jent da sa marîder — dionsa — (per se). Ma glistess scha m'impaís cha quista femna ha d'avair tot. Illura nu spetterala löndi da sa marîder — Oh saperment, quai foss amô üna, spetta, spetta, chai cha fetsch — (dad ot). Eh bain, ma chara Mengia, laschà ün po vossas fatschendas e quintà ün po chai cha fais da bun.

Mengia: Segner, che lais cha's quinta?

Jeremias: Ma savais, cha eshat bain conservada. Quai es ün puchà, Dionsa, schi propi, cha nu vaís mâ sa maridada.

Mengia: Mo insomma.

Jeremias: Epür — dschai chai cha laivat, e nu vessat mà tegnü vöglia da sa marîder?

Mengia: Mo, che laís, cur cha — d'eira giuvna, perche brich? Alura minchüna ha da quellas ideas. Ma vus savais bain, ils giuvens piglian pü gugent a quellas chi han blers marenghins

Jeremias: Mo ed ossa, schi's preschentess amô aldh bun'occasiun?

Mengia: Oh, uossa esi massa tard.

Jeremias: Massa tard? Mo chai istorgias. Quai nun es mâ massa tard, cur chi's es bain conservada, sco cha vo eshat... Scha jau per exaímpel sa dumandess — chai ma dschessat?

Mengia: Vus?

Jeremias: Schi jüsta jau — schi la fè. Dionsa — jau nun ha vulü esser quel da dir il prüm momaint, ma uossa cha nu eschan sulets sa vögli dir la vardà. Jau nu sun gni naun pervia da sar Jon, ma pervia da vò.

Mengia: Pervia da mai?

Jeremias: Schi, jau nu vögl as zöpper pü löndi. Jau n'ha bler dudi a tschiantscher da vo e n'ha cognuschü eir tot vossa famiglia, vo eshat bain üna . . . üna

Mengia: Chapütschin.

Jeremias: Schi, jüsta üna Chapütschin da . . . da

Mengia: Da Brail.

Jeremias: Schi — schi — hai jüsta da Brail. Schi, sco dit, jau vezz cha quai nu va pü löndch sainza donna e cha stoss avair üna brava massera, na massa juvna. — Jau natüral nu sun neir jüsta pü ün del juens — ma glistess . . . ,

Mengia: Ma char Sar Jeremias, eau nun ha ün rap . . .

Jeremias: Mo chai fa quai? Jau nu sun neir rich, mo n'ha insomma ma chasetta e mes fond Scha lais podaina metter sü ün pitschen contrat, cha l'ün fa sü al auter, schi vess da succeder ailch. Schi e quai nun es per rier, ma propi schi dal bun. Guardà, qua vaivat 5 frauncs sco chapara.

Mengia: Ma in nom dal Segner, eau stun qua a tadlar e nu sa che cha fetsch. Laschai almain cha ponderescha. Eau nu'm aspettaiva qualchosa d'simil!

Jeremias: Pür ponderai cun tot voss commod. Intant vögli ir a fümer üna püppa our in üert. Ma pür cha sapchat, jau quint lassura (El sorta).

Mengia: Mo Segner, uossa schi — bellas istorgias. Üna dumanda da matrimoni in mi'etad. Quist vegl — sco ün bel nun ê'l — ma insomma eau füss chasada, scha noss pover Sar Gian ha da morir — — El ha baín dit qualchosa dad ün testamaínt, ma cur ch'el nun sarà pü, schi ils ertavels faran que ch'il s plascha. Cha'l Segner am güda schi, — eau sto be ir am far ün cupign café per am remetter.

Gabriel (entrant): Oh ma chara Mengia Maria, eau sun propi cuntaint da's chattar suletta. Davo tuot quistas anguoschas n'ha sco ün bsögn da discuorrer ün pêr pleds cun vus.

Mengia: Cun mai?

Gabriel: Schi, ouravaunt tuot spresch cha nun hajat tut in mal que dia n'ha dit pervia da vos neiv. Scha que as trattess da far qualchosa per vus

Mengia: Per mai?

Gabriel: Schi per vus. Pür davo am n'ha stovü dir, cha que es mürvaglius che dia vais fat per nos pover Sar neiv. Que es commovent, schilafè!

Mengia: Mo grazcha char Sar Gabriel, nus fain che cha nus podain.

Gabriel: Oh bain dapü, ma chara — pür uossa vezz che anguel da buntad e d'abnegaziun cha'd eshat. Ed eau pover schorbentà!

Mengia: Mo Sar Gabriel!

Gabriel: Schi, cur cha's n'ha visa be avant, cun che chüra e cun che paina cha faivat mincha chosa am n'haja dit — Guarda, quista füss la duonna chi pudess rimplazzer ta Barbla barmöra. Quantas voutas nun avess già gü occassiuñ da'm maridar, ma tuot quistas femñas mundanas, chi nun han oter per testa co da s'infittar, ils divertimaints ed oters vizzis — na, eau nun avess bod il curaschi — ma pü cha s'observ e pü cha sto dir, quista es meis ideal, quist'es la persuna degna da tai e perque as sto dir: Mengia Maria, nun vulessat dvantar: mia duonna?

Mengia (per se): Bombom, amo ün! Mo Segner, che voul que dir?

Gabriel: Eu vez cha eshat commossa, chara Mengia Maria. Que sarà il plaschair, eau craj bain. Ed eau vögl bain eir as laschar ün pa temp da reflexiun. Eau spetterà. Eau vegn ün momaint our in üert per cha possat as remetter (sorta).

Mengia: Ma in nom dal Segner — che ha hoz tuot da succeder. Sun tuot quists homens dvantats nars? Che mâ esi cun mai hoz? Eau sun baín adüna la listessa? Quarant'ans m'hani lashad'in pos ed uossa tuot in üna vouta . . . Mo pofar! E die-n-ün dessa tour? Eau sun sco traunter duos s-chabels. Uossa basta chi nu vegna amo ün terz.

Paluongia (aintra cun sieu figl): Vo svelt, Clo . . . Guarda, Mengia Maria ais güsta suletta. Tü poust güsta la dir que cha tü volaivast.

Mengia: Quist'almain ais üna duonna. Là nu ris-ch eau pü ünguotta.

Paluongia: Mengia Maria, eau volaiv'as dumander ün cussagl.

Mengia: Ün cussagl, a mai?

Paluongia: Schi, eau sè cha-d essas üna duonna da spiert.

Guardè co mieu figl Clo, vus il cognuschais, ün bun mat, ün terribel bun mat. La glieud disch ch'el es ün po cot a där, ma que nun ais vaira, sgür brich, el ais be ün po a la buna. E que ais bain chapibel, l'ais adüna sto vi da la schodha da

sa mamma. Ma l'ho uossa bod 35 ans. E impissé's che ch'a'l ho dit quista damaun. Ch'el vuless as marider.

Mengia: Ma co, eir el?

Paluongia: Schi, sco dit. Insomma, eau nun he ünguott'incunter. Eau sun sgüra ch'el dvantess ün bun, bun hom, chi as lascha mner bain, que chi per üna duonna ais tuottüna l'essenziel. E tauntpü cha quella ch'el vess gugent ais üna duonna d'üna tschert'eted, chi pudess esser sco üna mamma cun el, mieu pover infaunt, ün di ch'eau nu vess dad esser pü. Che dschais, Mengia Maria?

Mengia: Segner, che lais cha dia. Maridà'l o na, que m'ais bain l'istess.

Paluongia: Schi tschà, mieu Clo, di que cha tü volaivast dir a Mengia Maria, a quista buna Mengia Maria.

Clo (recitand): Ma mamma fo dumander scha vus volessas as marider cun me?

Mengia: Häh?

Clo (repetta): Ma mamma fo dumander scha vus volessas as marider cun me?

Mengia: Mo anguoscha da las anguoschas (cuorra our dad üsch).

Paluongia: E bain, eau nu pudess dir ch'ella füss güsta fö e flamma per la maridaglia, quista Mengia Maria. Schi, mieu Clo ais almain taunt co ün oter. Basta, que as stuvaro fer inavaunt, aunz co ch'a'l testamaint saja contschaint. Scha gniss als fer üna a tuots duos, a Gabriel ed a Jeremias. (Ella sorta cun sieu figl.)

Jeremias (entrant): Uossa craja d'avair chattà il mez per dar üna brava emozion a nos sar suvrin. Spettà be!

Gian (entrant): Ah, Dieu'n preserva. Che schuschuri in quista benedida chasa. A nu s'ha pü ün momaint quietezza.

Jeremias: Ch'el dalda char Sar suvrin, jau n'ha üna notizcha per El.

Gian: Scha l'es sco las otras schi pür tgnai per vus.

Jeremias: Oh na, sco quista es vaira. El gnarà eir El a nozzas.

Gian: A nozzas? Oh que es bain il momaint da discuorrer da nozzas E chi as marida?

Jeremias: Sa Mengia Maria.

Gian: Ma co? Mengia Maria? Mengia Maria am banduness?

Jeremias (per se): I nun es mezs da'l far tour ün'emoziun.

Gian: Mo che istorgias! Fata'm il plaschair. Schi cun chi?

Jeremias: Ha! Sch'El savess, ch'El injuvina?

Gian: Eau nun sa ingiovinar. E'l giuven — vegl?

Jeremias: Insomma — nöja mal, in la meldr'età — Il spus suni jau!

Gian: Vus? Mo per l'amur da Dieu, —

Gabriel (entrand): Char Sar neiv, eau ha da'L annünziar üna granda nouva . . .

Gian: Schi, schi, eau sa, Mengia Maria as marida . . .

Gabriel: Ma co, El sa fингià?

Gian: Schi cha sa, ma que es bain pac bel da Mengia Maria da'm bandunar.

Gabriel: Ma na, na, nus nun l'abanduneran. Nus lain bain il circondar da nossas chüras.

Gian: Da vossas?

Gabriel: Ma da quellas da Mengia Maria e da mai, già cha la dvanterà mia duonna.

Gian: Ah, bella — ma che voul dir tuot quist'istorgia? (Paluongia aintra).

Paluongia: Oh mieu cher Sar neiv, ch'El nun pigl'in mël, cha cun tuot la tristezza cha he adöss — nun poss zopper, cha in quist momaint sun üna mamma fortünedä. Mieu figl, mieu dher Clo, s'ho decis da fer quel pass uschè important per la vita. El s'ho fat spus. O co cha nus volains Il dhürer e'L guarder our, cur cha nus essans üna vouta tuots insembel.

Gian: Ma che diavel esi bain in gir? Scha que canticua uschea vegni amo nar. Ma vus nu's mariderat eir vus amo cun Mengia Maria?

Paluongia: Na — less! Eau brich, ma mieu Clo!

Gabriel e Jeremias (insembel): Que nun es vaira, jau (eau) sun il spus!

Gian: Aha, uossa schi! Uoss'inclej l'istorgia. Che cumpagnia da brigants. Ad han let meis testamaint! O, cha nun

possa viver amo lönch avuonda per als dar lur paja. —
(Mengia Maria aintra) Ebain, Mengia Maria, vus vais proposas
da matrimoni a sfrach e dhenün lais tour?

Tuots insembel: A mai — nisch?

Jeremia: A mai — nun esa?

Mengia: Ne a l'ün ne a l'oter, eau rest tar El, sar Gian. —
Qua es üna charta.

Gian: Üna charta — ah darchè dal docter. Che mà darchè —
(driva e legia) Stîmâ Sar Gian. In tuotta prescha Al scriv
quistas lingias per reparar ün errur involontari da ma
duonna. Sco chi para sto ell'avair sbarattà l'oter di sainza
badar duos enveloppas e tramiss ad El, impè da las puol-
vras destinadas per El, üna charta destinada per sar Gian
Müstaila da Susch, ün hom da pass'80 ans, chi es mort
her saira. El po crajer che malavita ch'eu ha. Il pover hom
ha natürelmaing survgni las puolvras, chi siand robett'in-
nozainta nun han per fortüna podü al far mal. In quant'
a Sia malatia es que üna chosa tuottafat passagera. Il
prüm mumaint crajaiva cha que as podess trattar d'ün
Coliquae coliquatans.

Mengia: Ma ch'el gajja as fer arder cun quists noms.

Gian (continua): Ma appaina arrivà a chasa am ha persvas cha
que eira exclus. Che dess Al dir oter co Al dumandar
milli voutas s-chüsa? Ma duonn'ais tuot mortifichada s'im-
pissand ch'El avrà passentà ün pêr dis pac agreabels.

Mengia: Schi, bels dis, propi!

Gian: Mo guardai scha que es pussibel. Salvà dimena! E que
sto bain esser, uschigliö quist'emoziun am vess bain dat
l'ultim cuolp. Annetta, Annetta (Annetta aintra) Annetta, t'im-
païsa be, eau nu sun ammalà, eau nu mour — — —
eau sun guarì.

Jeremias (per se): 2.30 il jantar, 60 raps duos quintins e 5 francs
l'advocat . . sacrament-schent e tuot per nüglia.

Mengia: A, char sar Gian, co cha sun cuntainta.

Paluongia e Gabriel: Eir nus, char Sar neiv, che fortüna,
schi Segner.

Gian: Meis chars paraïnts, meis banadits paraïnts, que am farà adüna plaschaïr da's vaïr quia. Ma chasa as sarà adün'avierta. Ma per quista saïra n'ha da reglar ün affar cun Annetta, ün affar per il qual vossa preschentscha nun es absolutamaïng indispensabla, e schi-la-fè — savaïs — scha eau füss a vossa piazza, gess eau per meis fat.

La tenda crouda

Annotation

Il lö da l'acziun po esser qualunque cumün o vshinancha e tenor inuadi's presuma cha la pezza giova, stovess gnir discurri il s-chet pled dal lö cun excepziun da Dna Paluongia chi quia discuorra il pled d'Engiadín'ota. Scha'l töch vain dat in Engiadín'ota stuvesse ella tschantschar il pled d'Engiadina bassa. Ils differents dialects, sco pustüt eir bunas expressiuns localas ed interjecziuns adattas, pon servir a render l'inter'acziun amo pü natürala e dar a la chosa pü colorit. Jeremias discuorra qua il pled da la Val Müstair, ma po güst'uschè bain discuorrer il pled d'ün lö d'Engiadina bassa, in cas cha'l töch avess da gnir dat in ün cumün da la Val Müstair.
